کاڼي دل

پهٔ ارسې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهیم انصاري

ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب

اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه

دویم اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء

پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پیښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکیډیمي پیښور

قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج

پیښور یونیورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې درونده پلار په نامه چې وائي

" د محبت زخمونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هيڅ نه دي پکار بچیه

رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره د قرآن حافظ شي

او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے.

اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دہ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دہ. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه" دَ بنائستونو دَ صحرا وږمې "کښې موجودہ دہ

په دې حقله ګڼې کتابي هواروې شي۔

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ تېرې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه دہ چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضونه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیدہ او غیر سنجیدہ هر دوہ قسمه ذهني رویو برخه اخستې دہ. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنډ دہ بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېتو په هڅه کښې دَ تېرې په اوږو دَ توپک ایښودلو نادانې دہ او دَ تېرې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ تېرې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې جانګړې واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زۀ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې ښائي چې زۀ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تینګ شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تیر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زۀ څۀ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې داحقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهٰذا کنږو ناقدینو ددې خبرې په ترځ کښې سنجیده اوطنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړۀ یو او د ټپې د خالق نوم چاته نۀ وي معلوم نو د چا کار څۀ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دې."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړۀ چې ګنې اظهار الله اظهار په قامي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفې نۀ کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې پخپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اُو دې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولې بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړې شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نه را پورته کیږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولئ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقئ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقئ غوښتونکي بناغلي معترفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستر ګې ځان ته را اړولي دي."[۵]

د دې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[٦]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا و چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کیږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دی او لیکلې کېږي. چې ګڼ مثالونه یې شته. زما په خیال بناغلی اسین ګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوی تیا کلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسېږي.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "زه ایناره کو" هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یو جبر پلې کړې دی. لیکي:

"زه ایناره کو میتو نوتي هوم کښې زه هم مېډلې غوښې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په د شوق سره ونیلې شي چې زه ایناره کو میتو نوتي هوم کښې زه هم مېډلې غوښې هایکو ته بېلو پرته ونیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غوښې هیکو تکیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا ونیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی او ارفع ادبي لیکنې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپرې نظريي ته زیان وروسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ټګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورې وي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېنل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په يوه یې ضروره پېرایه کښې د ژوند ترجمانۍ اونبودلې شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونو پکښې په داسې هنر او غندلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټوچي نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښه خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب نه غندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هایکو باندې د فحش ګوئې تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زۀ نه پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
بې معنۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هایکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغیب
شته او نه ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې کړنې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کړنې له سر راوړه ناداني ګنې
ګرګ چې د کومې چرګۍ نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې بنړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په بچو پړې نه دي ستول پکار کښې نو مازغه ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستوکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په
هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې
ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې
کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت يې هم کوي زما په خيال يا خو ګني هغوي فقط نفس کشي او برګزيده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او يا ګني د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرل کېږي.

يا قربانے :

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه ،
پېريان پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه ،
ماله يې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوينه
سورے سورے په کولو راشې ،
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفايئ کښې ګڼ تاويلات او توجيهات وي ګني نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسې

شاعرانو فحش ګويي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسيکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبيع يې يوه ده يعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پېدا کېږي او که نه رنځور اړخ يې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه راښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش نه بچ ساتل پکار وي ګني نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اينړ کو هائيکو ليکونکے ښاغلے مشتاق دا هم ليکي :

" زموږ د پښتو نوؤ ليکونکيو د هائيکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمينو دومره څهٔ وئيلي دي چې اوسنو ليکونکيو ته يې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هائيکو ليکونکي ما ته ټول سائيکو ښکاري زما يو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلې دے چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي"[9]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولې شي چې اوس نوے کُول د ټپې په مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوے تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي. بحرکیف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې ټیک نه قدم په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'اُنې اینه کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوؤ لیکونکیو ګڼه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وښلو دپاره هېڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بریښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوٰی چې ګنې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي. نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لګه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالي هائيکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هائيکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمارياڼے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عاصم زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستر ګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنى انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هائيکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کيفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړې ده چې د هائيکو خنډونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هائيکو د ړنګورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هائيکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو ډېر په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکے دل ماس وي او د ټپې خالق کېږي وي علی هذ القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ډېروتې حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع یې نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي، د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الي اینډ کو هایکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې ده چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي میرغټ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانډې کړي دي خو سرے څه ووائي زمونږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي منه اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب دوي ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسرتګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتونے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي اولسون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې د اوولسو[۱۴] څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په ځکې او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. کنې نو د جاپان ډېرے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي پکار ؤ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې ټيکي تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداینږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح تر مخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نه وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اووه [۲۰] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفی هایکو لیکلي که ازادي او معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړه کښې چرته هم ځائے نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے" [۲۱]

زړه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطه نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږ او اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نه بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نه وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نه وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تېر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه اغځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼې اړخېزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړه غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښه هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې شس درې مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي تېره واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو تپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي ـ ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تېکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

درشل پرېږدي چې دَ دو ستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي ـ هغه که تپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي ـ دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړي دي.

دَ حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي.[14]

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بحر حال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غېر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم ېې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوئ کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ سائل صیب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلي خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړمې دې په هر ګل کښې پیدا شي کني نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره به ځایه به وي.

محترم بناغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

بناغلے دَ ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور ښکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه او چې - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وسلو نه انکار او نکړي . او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي - ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ دہ - په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ ومنل غو ښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا ومنلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي . بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اوو مرو درې مصرعې وي - باید چې هغوئې د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله د تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ." کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په څو بحرونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه څلو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لنډې مختصر او د وېړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلی دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړه یا خاوند ویل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا داسې
خبرو نه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سرې پرې زړه خوښ شي.

ګران بناغلی اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [14]

زه منم چې تشبیهه چرته هم تامننه وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

ورانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوي ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا سهولتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا او وائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوارۍ او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه"، "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي. دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترائيلې" داسې ژ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوښې نه ده وېشلې چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو يوازې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف دی چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټې وده کوي او د ېوې تنه ورې وټې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګارنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښې."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نه راپيدا کېږي ادب څه شريعت کوم چې خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب درجے مفتي او منلے شي نو بيا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راټوکانے کېږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي. دا حقيقت دے چې د اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سېوا مفتي کېدے نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زه چې هر څه فرمايم. هېڅوک ئې هم او نه مني. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثر ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بيا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال ويلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړه چاودون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنٰی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلیریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترعنه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے اٰهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته څانګې دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت ،لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زهٔ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نهٔ وي چې داسې به اوغواړي خو زهٔ دا هم نهٔ غواړم چې هایکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سیمه بې له څهٔ جرمه تهمتي او بې له څهٔ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال وُ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نهٔ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څهٔ اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي ارخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نهٔ لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددې وانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونهٔ مني. بحر تقدیر ددې نزاعي ارخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو تړاکي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي بلاو تلے چې زما په خیال د ترکیب یو رنګ دے.

ښاغلي پروفیسر داور خان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه کې مصرعه کښې یو ډیر اوږد او طویل مفهوم بیانوي."

نهٔ پوهیږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څهٔ مصلحت نظر انداز کړي. بحر نوع زهٔ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو ارخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل ارخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فیشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا د کانو ته ځکلول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نهٔ

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوی سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونـد وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ورسته شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واورَوي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه

داخو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاریه کښې

ځان ترې ساته ببخي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وایم چې دېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دي پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزاېېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هئیتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه اېز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا لې د یوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړګې کښې هېڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هئیتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړهٔ صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خوږو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم کوږ او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوځولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودرولو او د دوارو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږ موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځوانۍ او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نووارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېرنه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځینو ته د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ خاځا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمونږ څخښې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه دا ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوې بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کیږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې دا بېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړو مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ او س هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) اَزاد اشنغرے ، دَ اظهارهٔ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت
پېښور ، ۹ ، مئی ، ۱۹۹۸ء .
(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اَنّي اينډ کو هايکو ،
غير مطبوعه .
(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز ياړو حېدر روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ،
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اَنّي اينډ کو هايکو ، غير مطبوعه
(۸) ايضاً ايضاً ″
(۹) ايضاً ايضاً ″
(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۷
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيې جي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -
(۱۳) اباسين يوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن
(۱۴) ″ ايضاً ″ ايضاً ″
(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -
(۱۶) اباسين يوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور
ادبي ايډيشن -
(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ اووهٔ اصناف " اولس کوټه
ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د
ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ
هغوي په شکريه او ډېره مننه -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

ای د ګلهم انسانیت رسوله
تا چې ښرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسار یم مه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میانده چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښې غنچې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ماجانه بیا مې نه پېژني
نور به د ښکلو په سر شر نه کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اننګې ټکلونه او شوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څه په سکون سره ژوند ون تېرووم
یو خوا پتې کښې او به خور کومه
بل پله اور بل کړم دومه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نه دي
وهل مې سترګې به اوس نه پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختې دے

وایې جانانه بې اسرې مې نکړې
زه به ګیله څه د پردو نه کوم
چې خپله مور را باندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پیوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږې وو
نوګیدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځوریو له ځمه
مینه کوه خو داترغاړه نهٔ شې
چې دَ جامو استرې مې مانه نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي دَ ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زموږ خیر واچوي

دَ للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې راته مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبویو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ دَ هېر بېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم کمه مې تهول کلې په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جینکۍ
راته وړدونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوې پروا نشته دے
وائې په کېږه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو ښمتا خو نهٔ ده
چې يې په لاړو کړ کوے شيرينې

○

دا چې په څهٔ فريب کښې کېږه يې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

○

بې ځايه نهٔ دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیر خو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

ځهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خپره خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو کلان دانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

سپېڅلې زمونږ د لارې څنډې خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګړي ناه په يو دو را اوځي

زړه آخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هر څو سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هېڅ فريب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
ستړې مې نه ورځي که ډېر ستړے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل څنګه شي
د چا په کور کښې چې شړېږي زما
لوږه ژوندۍ · انغرې مړه پراته دي

څمه مدام د هوسکانو په زنخ
يم د سپېريانو د ړولی په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه توري يو تېکي کښې ځاے څنګه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه لېدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نو وې

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ږيره له دغې ويرې نهٔ خرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراته دي قتل توريالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل ئې شيرينې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په وړو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څو مره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ډوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فیصلې به منو

ماښام غوښتلي وو او دا ښام اوشو
نن مې له هر ښام نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېدې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبائیلې که پوزه کټ دې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوېږه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هیڅ ویلي نهٔ وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

څوانه څوانې او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو موږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښه به نهٔ وي
موږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

ټینګه دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوره اوبو کښې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدایه شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه درې کړي
داڼۍ بهر له کوره شپې مه کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ووېل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږړې تښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له د برېتو څوکې

شپه کښې له کوره پښتنې نه ځي اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کاله ته
دَ نمر ځاته نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړکړي نو تو د شپه بيا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ يم خو شيريني زما
دَ زانګو سيل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړ پړ دوه ښکه په تا ملا وترم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو ته
دَ خپل سيرهٔ خبره هم نهٔ مني

هرو قلم تري راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه واڼې
راله په لاس باندې کمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واڼې چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بيا به ښارو ته بوتاوه کومه

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېږ شوې اخر د لوپټې پسکي کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېند که

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار يې په سونې باندې جرګه کړې وه
لور يې د شپې تياره کښې کور پرېښے دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړي چې ماله پلو شي د سحر
څوک يې پلو قدرې هم اونه ويني
کورته د شپې تياره کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جولۍ ته د چا
والې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائې شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوداني نهٔ پورې کوم نکړېږي
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګي

د ښېښې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آچې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اهـونه څـاـه کوي
ستا د خوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي تول د داوړي بتان

زۀ څـۀ تپوس کوم او تـۀ څـۀ وائې
يوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خونبناه دي خپله دۀ خـو ياد اولـړه
ګرځې به تل خاوري په سر سپونۍ
چې د خاوند ستر ګو کښې خاورې نولي

د ښار ما حول درنه ځادر لري کړه
ياد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوڅې ته په ديو دۆ دننه

وائي بې ځايه طمعې مۀ کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپوري ګـنې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ يې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې تري اوکړلو تپوس د عمر
پيغلې انګړ کښې په خرپوسو شولي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم د تعبيرن د بلاګانو خوراک
په کوم فريب باندې دهوکه کړمه ځان
ياران په بېړه باندې پياز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې اشو
له ځانه ورکې ښايسته پېغلوکې
مسافران درته يادېږي کنه

مهمه دا چې ستا د زور ننه بمه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په وېره سوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېخلې يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونيسي
په ما د کانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوېچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېږه نه خلکه تېر ماښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنګ په خوند پوے شمه زه
ذره هم خپل سيې ته نه پرېږدي ما
شپږينه ماته مېلوکان ګڼې وي

دا نه چې پوے نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمښو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینی
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بڼه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څه جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د څه نه پټ خو نه دے
درنګ سپړلو پسې ږندېږو ځکه
موږ په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته وو ځغلوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

ښکري په لېچو کښې په خیال شړنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه دايمه
بنګړې دې مات شه د پېنځيبو سره

ددې ستم به څه تعبير کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شيرينه واې
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د مياندو تينو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر د يتيم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوشحاله شته په دې بنګلو زما
چې ئې په زړه پورې بڼه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې د لور له سره شال رابنګلو

ښو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اورڅو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېږه، غلے شه بس
سکنې ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږدي ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوزشي
اوبو ته لاندې

قد مې لوښتي
او جينکۍ د کلي
ما ته پښخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اېښې ته کتل
ځان را ته ورک شو

مخ مې بد رنګ شوي
چې پېرې هوا اوړګي
آئينه زنګ شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سينو کښې
شړېږي مې ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپږلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
او وايه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرندۍ په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاڅي

Scanned by CamScanner

دا مينوې شرېږي
په هر قدم غوڅېږي
د عاشقو څيرېږي

○

اور کښې الغښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زر ځي
ژرنده د سوال ټپه اوبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې نرۍ ستړې پېغلې
اور ته ورداننګي

○

څه چې دې ښکل کړم
خدائې شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

○

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لارې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په تهوله لار چې سړے
له بنهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا بنهاریان همېشه
پېی دَ بیوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوبنکو دووُ څاڅکو کښې
ئې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړدونه زیات شي
زړهٔ مې په داک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران وربږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ نده کړے ګله
دَ زرګې چال دے

○

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ماته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوَې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړ شي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کوهې به شنړ شي

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووايې پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تيکاله غواړې
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چغه کښي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه ،
نو ځ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
ورځې تېښتې په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخېږي ټپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاڼهٔ مخونه
په آیینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي ناهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکلا وشي
د زړه درزا تېزه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورې
وائي هر څه منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويښ دے

راته جختېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پړونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتې

ښکاره به غلا شي
تاته چې ګورمه زهٔ
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبهٔ دې زور شه
چې ماتوې حدونه
ځه مخ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څَهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خداے شته مري ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

اووائي ټول دَ اکيجن کمے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا يادوي

زړهٔ غوټوي دَ اوازونو فرېب
چې مېينانو ته نغمې ښېري شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شپږينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زهٔ به له خپله کوره ورک نهٔ ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمع له ما نهٔ کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونهٔ کړي
بچي يې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نهٔ نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نهٔ کوي

چې يې زما دیدن رایاد شي کله
بلې ته او خېژي په سرهٔ غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کس يکه کړي نیازبینه وايي
د زړهٔ په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړهنکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاوْدنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروته بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوې

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره اېرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وې که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وې او نهٔ خور وې دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړکې ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې يو ړپ اونيوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه اننګرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه واني
ستا سوځه خیال دے د واده باره کښي

پـه چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که پـه خپله ښځه ظـلـم کـوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خوږې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې بچورې کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدرچوک کښې
ګډې لګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ چا، سزا دَ چا لـوېـږه دَه
یو دَ پولیس له ستڼګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غریب نهٔ ګوځ
ګټې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږ د چا میراث خوارهٔ خوږه یو

زړهٔ ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وي
وېښ ئې زهٔ وېره بې خوږنده یم
ګټې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شیرینې او باسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه در له څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارئ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په ځهٔ پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

لاس راله مه راوړه ناداني جینۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پښتۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تور زنان به داسې هم اووینې
چې یې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووایې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لادیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا یې ته ښې حسه جینۍ
زما د زړه د قیامتونو درزاء
خدائیګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کمالدې سم کړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځنهٔ کوو
درانهٔ پښه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري ځي دي که راپاري شولې

وايم چې ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اووايې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه ټېټي هېري کړي

دوه ورځي ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راځغته شه دَ ناز مېږمنې
سرکښي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شينډې کلونه

Scanned by CamScanner

زهٔ يې له سترګو ولګېدو او ووېستم
ماله قسم راکړې چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلے خبر کړې په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښائستګي زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

○

ګن تصوير ونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو پيکه ښکاره شي

○

زنه مې اونيسي، سترګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

○

سينه ته ګلونه ورکندار کړي وائي
ځهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه ميني کتابي ميني دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کڅه کوڅه کورونه چې اوبو اوړي وو

○

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

○

وي دَ ښائیست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پیژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګلو کښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ینې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

○

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بیغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

○

توبې ویستلې یو نوکر وبُل یې
کور کښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه
دومره ناروا کارونه اخلې له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړهٔ که دې د ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

ستړې له دغې وېرې نهٔ پرانيزم
زما د زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرېنې پوکنې پرسوي

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرې ته وانهٔ چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ د ټول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
کله لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګرېږ او بېزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې او د مينې يل کړې ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدايګو واوره کېږي سړې

راته ستا ياد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واوريښه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وي نن
وښل ئې راغله يوويشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوو

شيرينې زړه دے نرم شوے نه دے
نمائشي اوښکې عبث تويوې
کاڼي اويو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بغري شي
او نغلې خپلو کښې ډېران بيلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هګو باندې بچې نه کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومبې غومبې پېغلې اوس
کړي خيرات پسې ، وراکي غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کور چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدايه شته چې تول دې په اوبو وړي دګي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

ويل مې راغله يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختله ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کوې مجبوري دې وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

دومره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کوړ که سو وران شو نو پروا دَ څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماالله په څه سترګو کښې چق راکوي
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
ويل ئې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتوغ انبې نه جوړوم لالیه

پېغلوټې ناوې خپل خاوند ته ويل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاس ته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې تږې اوښکې چې مېچن کړخوي
شپېږنې څپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ دا نښتې غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهيږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودريږي د نکهت قافلې
کله د ګل ورمه ورمه خوريږم
خوبونه وينم تعبير ونه ورشم

تړله د زړ او زوړ خيره ده اوس
ستاسو ځخونه په چا نه شوکوم
څوک د ځيګر هره پروا نه کوي

د نوي نسل ځومره لوے زړونه دي
د پلار نيکه هره ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږه سر تېزه ده یا خویه نه ده
که دغه یو عیب ترې نه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې پڅ
زهٔ هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي ، خان ویښل چې ښکارله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو ښنې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونهٔ وهي

زړهٔ به اخر څنګله زما شي په ځاے
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورګو قافله لوټې کړله چپا

موږ ځکه سر باندې خپې کړځوږ
چې دَ صحرا شپې بې باوره شپې وي
پړق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اوروښه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که ځاځکي ځاځکي کېږي ګلې
دا تندغر زړه مې اور اوره کړي
شابه شپې شپې را اووریږه

○

د خدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ما چې يې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوخته

○

يمه په هر مشکلې مئين شيرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځای
ترينه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګڼې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوثر غنچې او د چينار اونو کښې

○

وائي جولۍ بد مې تر څوخالې وي
ګلونه نه کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا يې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له ناوه اودرېږي
ښکلي، زموږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونۍ نه شمه
يوه د سپين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
والله بچلو سخته جنګه راکړله

ښه ئې سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک تړي سيلئ يوسي چې ما اووينې

د زړه دروازه راله په ځائې اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک ورځي کوي

ګڼ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرئ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروکان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پېی چې ماشوم له د فیډر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووائې
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
ګلونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د ګلې د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره څو سوبه کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه زما نه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل وېل ئې
پېښه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د اننگړ کله چې چرته به ئې

څهٔ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې گوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونيا شي کلي

شپېلينه گوڼجې په تندې راولې
واڼې رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنگې دي

ستا د ښايښت د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانگوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونيه
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو اسويلي شېريني
ځان ځياله ورنه کړې په لاس ونه
ګنې رنګونه به دې تول والوځي

وائي ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وړې غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او تختوې
بيا ئې د خوېندو خوک تپوس نه کوي

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدایُ شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېروس الوځي

خدایُ شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایُ شته د کور اوبې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانۍ شړېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساګانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سږې ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هرڅه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار را باندې مه جوړوه

په مرو حساب دې تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاو ئې چې اووهې نو
د کیکدانو اوښې څېړې اوښیسې

ستا نزمېدو راکښې سختې راوسته
چې را روانې دې شوې اوښکې په څنګ
کانې اوبو شو او اوبو کانې شوې

په څه ناترسې اوړېدلې یمه
وائې که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوار کړو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داو لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپه ده شېرینې زما
لږه په خیال کړه څه سرتوره نهٔ شې

اووائې کرانه! ښېښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره وارویې شپېلې کښې وائې
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

ستړګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما سره نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښاه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې گرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په موږ
پکښې تور سرې چې سر توري نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي اوس نه خوارې به د میړني
یاران کله لرې چې ستا ته اوورېږي
نو هواکانې سره د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
گرانه! که مالا دې پتلون را وړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګړاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران ځځله یمه

ماتېږې کانې تل په کانې باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړمنو
نن دَ ګړهانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نۀ یم
لوړو او تندوکه وژلم نو هم
څرته مې لاس څاته نیولے نۀ دے

اوس به د ځان څۀ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زۀ
شیرینې تا سره مې ښۀ کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اے د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډیره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبۀ په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
د ښو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندے لره خو ډوب دې کړمه
زۀ به چکړ کښې خاخا راتلمه
راته چې ملا ته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له د سیندونو نه ځم
هسې تړې هم زړهٔ صبرولې نهٔ شم
او د مېې غوښه بلا کړمه وي

سر توره مهٔ شې خود ناز مېرمنې
داسې طوفان راپورته شوې دې چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به ربې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ښاڅکې وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولیدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاشان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

اووائي ټولې د قسمت لوبې دي
خلق ګټيا دي سنډاګان لوټي او
زمونږه ننګې مېنې پېره نه کوي

وائي تر څو پورې په زغم تږېږم
زړه درته کور کښې لمغرې کومه
ځې په کوڅو کښې لوړغې کوې ته

کم عقلي هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې پښو باندې درنېږي کله

منم چې ګټې محرومي مو دي خو
کلې زمونږه هېروشيما نه دے
چې د سپرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه وېرې
اوس که اوبنان ساتې شېرېنې زما
نو دروازې دي د کور تړلې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آسونې مې همېشه ياد وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د ښایست رنګونه
ځان زهٔ د مړګ ښخته ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼې تپول د اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
ځوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهې ختله په کوهې اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځلي ورته اوغور ځېږي
خو پلیتیږي نه روانې اوبه

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرپېن شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګېدړ ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نهٔ کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مهٔ کوه
غل څوک د کوره پورې نهٔ زغلوي

مصرۍ بانې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې خندهٔ کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړهٔ درزا بې ځایه نهٔ ده
ستا په وفا باندې شکمن نهٔ یمه
خو مطلبې په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زهٔ
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې ګلې کښې چینې اوچې شوې

وېل یې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړهٔ داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړې چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه پاندې تياره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه او غوړځوې
وائي را اوروسېږي پېړه بابا

را پاندې خوا دَ خلقو مه بخوره
موږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته دَ هېرو پکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څه شوي دي
چې دَ چينار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي دَ شيطان غوږونه
نيسه په مړه ګېډه مې تېږ ماسخوتن
په ګل ورېښو ليچو خوب کړے دے

پړنګ ده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پړنګ ده ګڼي
تا به په دړېو کانړو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے ځکه
وائي که مال يې نتلی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زۀ تقاضې دَ محبت پسې ګرځم
شیرینې څنګ کښې مې ویږنې څله
پاخۀ رنګونه په اوبو کښې نۀ ځي

اووانې دومره نادیده که نۀ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړۀ په زمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نۀ دے
دَ کلي خلق مې په څۀ قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړۀ نۀ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې للکهل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تۀ به له لوږې نه مړ شوے نۀ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد خامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړند ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اور سید شیریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې نغاشې جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او موږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چينګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ ياتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستا سو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم او بو زاوړلي نهٔ يو

رښا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چيا
خدائې ګو په ذهن مې تياره راولي
دا بنځ وتلي دَ .عجلې بلونه

Scanned by CamScanner

یو ښوونې په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه بې خونده وسيلې لټوي

○

زړه مې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړې د ګلونو په سر
دا هوا کانې چې ورېږي خورېږي

○

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وښې ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

○

ښېرينه وائي که سيلې راغله نو
خدائے شته چې پرېږدي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تميه وښو اوخوړه

○

په يو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپورې اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تـورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واوړينه شپه ده
منم شيرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوي پخه کړه دَ زيتون تيلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوے یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که او سوزي پېټې نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عشقونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشته وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې ښخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو دارخطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکې اوبهٔ په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېږمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا وړمبۍ ځړیکې وهلې نه وي
چې لارکښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیند ونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

پہ زړۀ چاودون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار پہ ښنګ باندې ډاکه پرېوته

زۀ به دې زهرو باندې نۀ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نۀ وه

واڼې شکونه په تا نۀ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زۀ دې دَ زړۀ له زوره خلاصه کړمه

ښېرېنه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دردته لوګې کړمه زۀ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تۀ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرېان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هرڅۀ په شرق اوګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

شېرينې ستا ګيائې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اوليده
درنه به اوتښتي دَ شپې خوبونه

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا دَ ګېڅه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ووليده دَ پلار له کوره اوځې
پوئ شه دَ ښځې جنازه پورته شوه

دَ ژوند رفتار لا اوورو لې شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدې نهٔ شي خو
اووائې دا ځل راته غېن مه کوه
بيا به قسم دې داسې کار نهٔ کوم

څنه توبه که ئې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرې که اوسوزي خوږ دل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښانسي تختې ته ما خېژوې
اووايه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدای شته چې کاڼې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
تکيا ده توت ته بېکيانه واڼې

ستا سر تېږه خو ياد به دې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې ليدلي دي چې
د پوکښه نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
ياد کړه چې ځان به مې له تورو ژغورې
نو تا به کړيکه کړي چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره څخ
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پر پېړ ده د بل په نمړي ښخوند مه وهه

تورې راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولی نه شوه

Scanned by CamScanner

خدایه شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت را نه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د تورې زور به هم اووینئ

ساینس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زاري کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ړالیه کړې راواپس د میني
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
خوله یې زهرو باندې اوونمه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وینا د پیغمبرٌ رد کوي
نو کوشه رب سپي ترینه بنده کړمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوندي په غوله کښې وې لا
یو زورآور یې بې نېتې کسه کړي

اوس پرېوځې په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اوګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېځې زه داسې تصوّف نه منم

شنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګنې ښادُستونه مې په سترګو کښې وي
خو بې وسې ئې رانجوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رنز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړې ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ځهرې بدلوي

وصُل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملې څکلې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مه وایه، نه پټېږي نمس په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نه وینم

○

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چې دې نه رسي زما لېونی
تاوده ستونه راته خله کوي

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نه لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوی شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا د مینې سپکاوی ګڼمه
تنده د ګل په پرخه نه ماتوم

○

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوره
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
د چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مه اړوه
دا ته چې بل بربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکی پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ په څه اووینې
چې دوه پېسې دا ښبستانه اوګټې
تېوله شپه دې ګډوي حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتۍ له لوښي هم نه موې

لکه شیشه مې زړه ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته په ښار ته مزدورۍ له نه ځي

د نرخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نه دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانه کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نه ورکوې
ته ځان ته مور په څه خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شوده ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اوویني
میاندوته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

○

چې ئې په تې . وي اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په نیغو ډیر ظلم دے
دوؤ نه سیوا بچې راوړے نهٔ شم

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

○

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

○

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سیل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپه نه غوښتلو هیڅ اونه شو
د دوؤ په تېر کښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

د احمقانو څخه لګه خو نه وې
وانې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نه کوي

چرته د یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګې نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوې

د پښتنو شمله به نه ټیټوې
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته د بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وینا به په هرحال کښې کوم
ستر که زما د هیڅ نه هم نه رېږي
په ما توتان څله څنرې شېرینې

Scanned by CamScanner

وږې مبارک ورته د زلفو وادۍ شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابدي
واعظ له میانده و نه چې شوکوي

هر څه چې وو خو تا په چوړي نه کوو
راته په شا چا ټوپوسے مې جوړ
داسې چې ځولۍ پورې دي ټپې اوترو

درسره دا خبره نشه مسئله
که زړه دي تور دے له دنیا زاهده
نو بیا د کور سفېدي شمله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سېوا شي تا ته بندهٔ پته ده
ګل افي شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازیغو کښې جوړ چینجې شوے دے

څوک تر ننه سماه ورځ پیدا نهٔ شي
راغلهٔ ئې او ښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته او بهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وِش دا لوئے احسان به څوک هېر وي

لا جینکۍ دَ نشو کالو نهٔ وي

دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې

په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه

هېرو خپل ځ دَ اَیښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اوسه

که سیادلی دې په ځان راوستلې

سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه

رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا

دَ سینه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه

خو ما څهٔ داسې اوربدلي دي چې

خپله برجو له پردي باته نیسهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے

دَ یارانو انتظار مهٔ کوه

چرته وریځې غرغنډه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه خړې پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړېږو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

څاته دَ سپي سړي نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر کوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅکې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانډې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

شیرینې دا یو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ م)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ م)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ګودرپاتې نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ م)
روہي ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ م

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ م)

(۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ م)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندنهٔ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ م)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ـ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظہار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library